

**РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

© Кулініч Т.В., Глівінська Х.В., 2012

Встановлено вплив раціонального використання ресурсів на конкурентоспроможність вітчизняних виробничих підприємств. На прикладі підприємств хлібопекарської галузі сформульовано умови раціональності використання окремих видів ресурсів. Виділено параметри оцінювання якості основних видів ресурсів підприємств хлібопекарської галузі. Уточнено методику комплексної оцінки конкурентоспроможності підприємства з урахуванням впливу раціоналізації використання ресурсів. Наведено шляхи і способи раціоналізації використання ресурсів.

Ключові слова: конкурентоспроможність, хлібопекарські підприємства, раціоналізація використання ресурсів, комплексна оцінка.

**RATIONALIZATION OF RESOURCES AS A WAY TO IMPROVE COMPETITIVENESS
OF BAKING INDUSTRY ENTERPRISES**

© Kulinich T., Hlyvinska K., 2012

The influence of the rational utilization of resources on the competitiveness of domestic manufacturing enterprises has been carried out in the article. New opportunities for application of these two conditions (rational use of resources and competitiveness) to improve economic activity of enterprises and to provide their sustainability in the long term have been found. The conditions of rational utilization of certain types of resources have been formulated and specified for baking industry enterprises. Special attention has been paid to influence of resources' rationalization on increasing of quality of the baking industry production and on its price characteristics. In particular, main parameters of evaluation of quality of resources utilization have been indicated. Improved methodic for complex estimation of competitiveness of baking industry enterprises, which considers the effects of resources rationalization, is given in the article. The technique of integrated assessment of changes in competitiveness, based on the rationalization of the use of different types of resources (mainly, material and labor), has been tested in the bakeries of Lviv region. As a result, a complex description of the competitiveness of bakeries in this region has been provided. Finally, there are presented the ways and methods of resources rationalizing at the domestic baking industry.

Key words: competitiveness, baking industry enterprises, rationalization of resources, complex estimation.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність економіки України визначається конкурентоспроможністю національних підприємств різних галузей. Хлібопекарська галузь – одна із провідних галузей харчової промисловості України, призначення якої – безперебійне виробництво і забезпечення населення хлібом, хлібобулочними та іншими борошняними виробами в обсягах, які відповідають нормам державної продовольчої безпеки [1].

Конкурентоспроможність підприємства являє собою одну з найважливіших категорій ринкової економіки, яка характеризує можливості та рівень ефективності адаптації підприємства до умов ринкового середовища. Конкуренція на ринку хлібопекарських виробів в Україні доволі інтенсивна, що пов'язано із великою кількістю хлібопекарень і зі щорічним зменшенням кількості споживання цих виробів. Загострення конкуренції на ринку хліба потребує швидкого реагування на зміну господарської ситуації та прийняття оптимальних управлінських рішень. Саме тому тема підвищення конкурентоспроможності вітчизняних хлібопекарських підприємств стає дедалі актуальнішою. У вирішенні проблеми конкурентоспроможності таких підприємств важливим є використання їх внутрішніх важелів і резервів. Зважаючи на це, одним із основних засобів підвищення конкурентоспроможності як окремого підприємства, так і усієї галузі хлібопекарської промисловості є раціональне використання ресурсів. Для вітчизняних хлібопекарень ця проблема особливо гостра через відзначену експертами недостатню раціональність використання на них різних видів ресурсів [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукових праць з питань конкурентної боротьби, конкурентних переваг, економіки хлібопекарського виробництва, раціонального використання ресурсів сьогодні дуже багато. Так, проблему забезпечення конкурентоспроможності підприємств досліджено у працях Г.Л. Азоева, який розглянув технології формування і методи реалізації конкурентних переваг [3]. Глибоко досліджено питання конкурентоспроможності у працях таких відомих вчених-економістів, як О. Амосов та Р. Фатхутдінов [4, 5], в яких представлено методологію визначення конкурентоспроможності підприємства відповідно до стратегічних і управлінських аспектів конкурентоспроможності.

Питанням аналізу виробничо-господарської діяльності та проблемам розвитку хлібопекарства України приділено увагу в працях, зокрема, таких науковців і практиків: Є.В. Єрмакова, який виділив основні напрями та ефективність підприємств хлібопродуктового комплексу [2]; С.В. Петрухи, який сформував методологічні засади аналізу фінансового стану хлібопекарської підгалузі харчової промисловості [6]; Л. Баранівської, яка виявила особливості оцінки матеріальних запасів на підприємствах хлібопекарської галузі [7].

Способи раціонального використання ресурсів, представлені в працях В. А. Таран, який ресурсозбереження розглядає як об'єкт системи внутрішньогосподарського управління, М. А. Матушкіна, який показав сучасні особливості управління матеріальними ресурсами промислових підприємств [8], а також С. А. Скокова, який визначив можливості еколого-економічного регулювання процесів ресурсозбереження [9].

Водночас мало уваги звернуто на вплив раціонального використання ресурсів на підвищення конкурентоспроможності хлібопекарських підприємств, саме тому цю тему ми вибрали для дослідження.

Постановка цілей. Основними цілями статті є: встановлення чітких логічних взаємозв'язків між раціоналізацією ресурсів і підвищенням конкурентоспроможності хлібопекарських підприємств; конкретизація умов раціонального використання основних видів ресурсів і параметрів якості цих ресурсів на підприємствах названої галузі; вдосконалення методики комплексної оцінки конкурентоспроможності та розробка обґрунтованих рекомендацій щодо забезпечення конкурентоспроможності хлібопекарських підприємств на основі раціонального використання ними основних видів ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Раціональне використання ресурсів передбачає розумне, свідоме, економічне, дбайливе використання якісних ресурсів, які придбані за відповідною ціною і наявні у відповідному обсязі. Раціональне й економічне використання матеріально-технічних і трудових ресурсів, спрямоване на зниження рівня витрат, дозволяє підвищити ефективність виробництва загалом без додаткових вкладень [10]. Водночас конкурентоспроможність підприємства як системи синтезує технічні, технологічні, економічні, соціальні, психологічні та управлінські аспекти його стабільного функціонування, а отже, передбачає проектування, створення, реалізацію і використання відповідних продуктів (процесів, об'єктів). А конкурентоспроможність підприємства як інтегральна (і водночас відносна) характеристика інтегрує показники якості та ресурсомісткості всіх його процесів і об'єктів на всіх стадіях їх життєвого циклу [11]. Отже, придбання якісних ресурсів за відповідною ціною є необхідною умовою раціонального їх використання, яке, своєю чергою, прямо впливає на конкурентоспроможність. Вважаємо, що можливо встановлювати конкурентоспроможність підприємства на підставі конкурентоспроможності основних його ресурсів.

Створення на підприємстві умов для раціонального використання ресурсів, що супроводжується їх впливом на конкурентоспроможність цього підприємства, передбачає виділення і дотримання критеріїв раціональності. Сьогодні розрізняють технічну, економічну, соціальну, юридичну і контекстуальну раціональність рішень на підприємстві [12]. Проте під час розгляду впливу раціонального використання ресурсів на конкурентоспроможність промислового підприємства, на основну увагу, на нашу думку, заслуговують перші три критерії раціональності, а саме:

– *технічна раціональність*, яка дозволить використати всі наявні резерви виробництва, зменшити час виготовлення за рахунок оптимального завантаження, що дасть змогу зменшити ціну виробу;

– *економічна раціональність*, яка забезпечить ефективне використання ресурсів за рахунок впровадження нових технологій і методів використання ресурсів, що також дасть змогу зменшити ціну виробу і поліпшити його якісні характеристики;

– *соціальна раціональність*, яка передбачає таке використання ресурсів, що забезпечить поліпшення якісних показників продукції.

Серед видів ресурсів, які використовують промислові (зокрема хлібопекарські) підприємства, основними є матеріальні, трудові, фінансові, інформаційні. Ми сформулювали умови раціональності для цих видів ресурсів промислових підприємств (табл. 1).

Умови раціонального використання основних видів ресурсів для промислових підприємств

Вид ресурсу	Умова раціональності ресурсів
Матеріальні	закупівля ресурсів відповідної якості у потрібній кількості за помірною ціною та їх зберігання у належних умовах.
Трудові	забезпечення підприємства реально необхідною кількістю працівників, з відповідним рівнем кваліфікації, оптимальною завантаженістю і відповідною оплатою праці.
Фінансові	забезпечення оптимального співвідношення між власними і невластими фінансовими ресурсами, між цільовими і універсальними.
Інформаційні	отримання необхідної кількості достовірної інформації за відповідною ціною.

Для визначення конкурентоспроможності кожного з видів ресурсів, зведених у табл. 1, передусім необхідно сформулювати певні параметри, за якими оцінюватиметься якість цих ресурсів. У табл. 2 наведено приклади параметрів якості, за якими можна оцінити основні види ресурсів підприємств хлібопекарської промисловості.

Таблиця 2

Параметри оцінки якості ресурсів (для хлібопекарських підприємств)

Вид ресурсу		Параметри оцінки якості виду ресурсу
Матеріальні	Необоротні	Технологічні (продуктивність, енергоємність, трудомісткість, кількість відходів), специфічні (рівень шуму, складність в управлінні)
	Оборотні (на прикладі пшеничного борошна)	Технічні (вологість (%), зольність (%), масова частка клейковини (%), величина помелу (%), масова частка домішок (%)), специфічні (колір, запах, смак, зараженість шкідниками, забрудненість шкідниками)
Трудові		Професійно-кваліфікаційні (продуктивність праці, рівень кваліфікації, наявність досвіду роботи, рівень освіти), особистісні (стресостійкість, рішучість, здатність приймати рішення самостійно, здатність до освоєння чогось нового, відповідальність)
Фінансові		Ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість, ділова активність, співвідношення власних і невластних фінансових ресурсів, співвідношення цільових і універсальних
Інформаційні		Достовірність, повнота, точність, конкретність, достатність, оперативність

Для спрощення процедури оцінювання окремих видів ресурсів щодо раціональності їх використання та щодо їх впливу на певний рівень конкурентоспроможності підприємства для кожного з видів цих ресурсів застосовано підхід “за типовим представником”. Так, наприклад, для хлібопекарських підприємств під час оцінки матеріальних ресурсів основну увагу, на нашу думку, необхідно зосередити на якості та ціні (а отже, на конкурентоспроможності) використовуваного борошна. У собівартості виробництва хліба на борошно припадає близько 40–47 % усіх витрат [13]. Масова частка борошна у готовому виробі є найбільшою з усіх використовуваних інгредієнтів. Тому зміна якості борошна неодмінно позначиться на зміні якості готового продукту. Усе вказане доводить правомірність розгляду борошна як основного виду матеріальних ресурсів хлібопекарських підприємств.

Враховуючи усе зазначене вище, вважаємо, що можливо встановлювати рівень конкурентоспроможності підприємства через інтегральну оцінку конкурентоспроможності його основних ресурсів. Відповідно, у разі позитивних змін у раціональності використання окремих (або всіх) видів ресурсів підприємства, слід очікувати зростання його конкурентоспроможності.

Пропонуємо вдосконалити методику комплексного оцінювання конкурентоспроможності підприємства з урахуванням раціонального використання основних видів ресурсів. Таку оцінку рекомендуємо проводити за допомогою інтегрального показника:

$$КСП = \sqrt[n]{КСП_1 \cdot КСП_2 \cdot \dots \cdot КСП_k \cdot \dots \cdot КСП_n}, \quad (1)$$

де $КСП$ – конкурентоспроможність підприємства; $КСП_k$ – конкурентоспроможність підприємства за k -м видом ресурсу; $k = 1, n$, де n – загальна кількість видів ресурсів, використаних для оцінки. Так, якщо зважати на основні види ресурсів, вказані в табл. 1, то їх загальна кількість $n=4$.

Для визначення рівня конкурентоспроможності за кожним із видів ресурсів використано формулу:

$$КСП_k = \frac{I_{я_k}}{I_{ц_k}}, \quad (2)$$

де $I_{я_k}$, $I_{ц_k}$ – індекс якості та індекс ціни k -го ресурсу на оцінюваному підприємстві відповідно.

При цьому для встановлення значень індексів якості і ціни за відповідним видом ресурсу використано такі формули:

$$I_{яk} = \sum_{i=1} D_{ki} \cdot q_{ki}, \quad (3)$$

$$I_{цk} = \frac{Q_{ОЦk}}{Q_{Бk}}, \quad (4)$$

де q_{ki} – вагомість відносного i -го параметра якості за k -м ресурсом; D_{ki} – відносний i -й параметр якості (встановлений відносно бази порівняння) за k -м ресурсом, який визначається як відношення показника параметра оцінюваного підприємства до бази порівняння для показників-стимуляторів (для показників-дестимуляторів береться обернений до (4) показник); $Q_{ОЦk}$ і $Q_{Бk}$ – цінова оцінка k -го ресурсу для оцінюваного підприємства і для бази порівняння відповідно.

Отже, під час оцінки враховано, що аналізовані параметри якості (приклади яких наведено у табл. 2) для кожного ресурсу за напрямом впливу можуть мати характер стимуляторів або дестимуляторів. Значимо також, що для кожного окремо взятого ресурсу особливої уваги потребує вибір так званої “бази порівняння” і процедура встановлення параметрів для її якісної та кількісної оцінки.

Оскільки для оцінювання впливу раціоналізації ресурсів на зміну конкурентоспроможності підприємства потрібна динамічна оцінка, пропонуємо брати до уваги два моменти часу: 1 – поточний момент, 2 – момент, коли підприємство вже здійснило певні оптимізаційні заходи, спрямовані на поліпшення стану та/або процесу використання ресурсів (їх раціоналізацію). При цьому для спрощення оцінки прийнято, що стан об’єкта, взятого за базу порівняння за окремим видом ресурсів, не змінюється.

Внесені методичні положення ми апробували на практичних даних (на прикладі хлібопекарських підприємств Львівської області). Нижче показано, як раціоналізація використання ресурсів через покращення якісних і цінових параметрів кожного ресурсу вплине на підвищення конкурентоспроможності типового хлібопекарського підприємства, за яке взято Львівський хлібо завод № 1 ПАТ “Концерн Хлібпром”.

Формула (1) дає змогу встановити загальну конкурентоспроможність цього підприємства за найважливішими видами ресурсів, які воно використовує (тобто може бути $n \leq 4$). В цьому випадку проведено розрахунок загальної конкурентоспроможності лише за двома видами ресурсів: за матеріальними (на прикладі пшеничного борошна) і трудовими. Розгляд саме цих двох видів ресурсів (а не інших) пояснюється тим, що частка матеріальних і трудових ресурсів у собівартості виготовленої хлібобулочної продукції найбільша. Окрім того, якість саме цих ресурсів прямо впливає на якість виготовленої продукції, і відповідно, навіть незначні зміни у їх якості позначаються на якості хлібобулочних виробів.

Додатково зазначимо, що на користь вибору другим за значущістю видом ресурсів для хлібопекарського підприємства саме трудових ресурсів свідчать такі аргументи. По-перше, питома вага в структурі собівартості хліба заробітної плати з відрахуваннями лише для основних робітників становить, залежно від сорту, 10–11 % [13]. А по-друге, недостатня кваліфікація кадрів може спричинити виготовлення неякісного виробу навіть за умови використання всіх інших видів ресурсів відповідної якості.

Для оцінки рівня конкурентоспроможності Львівського хлібо заводу №1 ПАТ “Концерн Хлібпром” за матеріальними ресурсами за базу порівняння для визначення індексу якості взято Державний стандарт (ДСТУ 46.004-99 – Борошно пшеничне), а для індексу ціни – ринкову ціну борошна з такими технічними характеристиками, що повністю відповідають цьому стандарту. Для виготовлення хлібобулочних виробів підприємства повинні використовувати пшеничне борошно 1-го сорту, тому в табл. 3 саме його вибрано за базу порівняння. Перелік технічних характеристик (параметрів якості) для цього матеріального ресурсу теж взято із зазначеного вище державного стандарту.

Виконано розрахунок конкурентоспроможності матеріальних ресурсів (тут – пшеничного борошна) Львівського хлібо заводу №1 ПАТ “Концерн Хлібпром” на поточний момент і на момент після раціоналізації матеріальних ресурсів.

На поточний момент рівень індексу якості пшеничного борошна за даними, наведеними в табл. 3 і з використанням формули (3), становить:

$$I_{я1} = \frac{15}{15} \cdot 0,13 + \frac{0,75}{0,8} \cdot 0,1 + \frac{26}{25} \cdot 0,13 + \frac{50}{53} \cdot 0,07 + \frac{2}{2} \cdot 0,07 + \frac{9}{10} \cdot 0,1 + \frac{9}{10} \cdot 0,1 + \frac{10}{10} \cdot 0,1 + \frac{1}{1} \cdot 0,1 + \frac{1}{1} \cdot 0,1 = 0,975.$$

Розрахунок індексу ціни матеріального ресурсу на поточний момент для аналізованого підприємства проведено за формулою (4) на основі таких даних: середня ринкова ціна пшеничного борошна 1-го сорту станом на 1.10.2012 р. становить 2900 грн./т; ціна, за якою закуповує борошно Львівський хлібо завод № 1, – 2700 грн./т. Отже, індекс цін зараз становить: $I_{ц1} = 2700/2900 = 0,931$.

Конкурентоспроможність матеріальних ресурсів Львівського хлібо заводу №1 на поточний момент, оцінена за формулою (2), така: $KСП_1 = 0,975/0,931 = 1,047$.

**Оцінка параметрів якості борошна пшеничного Львівського хлібозаводу № 1
(до і після раціоналізації матеріальних ресурсів)**

Параметри якості	Характер параметра (стимулятор (+)/дестимулятор (-))	Значення показників для			Вагомість показника
		бази порівняння (борошна пшеничного за ДСТУ 46.004-99)	Львівського хлібозаводу №1		
			борошна, використуваного ЛХЗ №1 на поточний момент	борошна пшеничного вищого гатунку, яке пропонується до використання на ЛХЗ №1	
Вологість, %	-	15	15	15	0,13
Зольність, %	-	0,75	0,8	0,55	0,1
Масова частка клейковини, %	+	25	26	25	0,13
Білизна, ум. од.	+	53	50	60	0,07
Крупність помелу, балів	-	2	2	1	0,07
Колір, балів	+	10	9	10	0,1
Запах, балів	+	10	9	10	0,1
Смак, балів	+	10	10	10	0,1
Зараженість шкідниками, балів	-	1	1	1	0,1
Забрудненість шкідниками, балів	-	1	1	1	0,1
<i>Індекс якості матеріальних ресурсів (Ія₁)</i>	--	1	0,975	1,116	--

Оцінка можливостей раціоналізації матеріальних ресурсів на хлібопекарських підприємствах Львівщини та встановлення впливу такої раціоналізації на зміну їх конкурентоспроможності дає підстави для таких висновків. Виграш у конкурентній боротьбі оцінюваних підприємств за оцінкою їх матеріальних ресурсів забезпечується переважно завдяки нижчим цінам на основний вид сировини (тут – борошно). Як захід раціоналізації використання ресурсів для цих підприємств можна запропонувати заміну цього ресурсу на якісніший, тобто на пшеничне борошно вищого гатунку.

Тому проведено прогнозну оцінку (аналогічні розрахунки) конкурентоспроможності Львівського хлібозаводу № 1 ПАТ “Концерн Хлібпром” за умови раціоналізації матеріальних ресурсів, а саме – за умови, що підприємство перейде на використання для випікання більшості хлібобулочних виробів пшеничного борошна вищого класу. Показники параметрів якості пшеничного борошна вищого гатунку наведено в табл. 3.

Отже, прогнозований рівень індексу якості для раціоналізованих матеріальних ресурсів (для умов переважного використання пшеничного борошна вищого гатунку):

$$I_{я1н} = \frac{15}{15} \cdot 0,13 + \frac{0,75}{0,55} \cdot 0,1 + \frac{25}{25} \cdot 0,13 + \frac{60}{53} \cdot 0,07 + \frac{2}{1} \cdot 0,07 + \frac{10}{10} \cdot 0,1 + \frac{10}{10} \cdot 0,1 + \frac{10}{10} \cdot 0,1 + \frac{1}{1} \cdot 0,1 + \frac{1}{1} \cdot 0,1 = 1,116.$$

А індекс ціни цього раціоналізованого матеріального ресурсу з урахуванням, що ціна пшеничного борошна вищого гатунку становить 2950 грн./т, дорівнює: $I_{ц1н} = 2950/2900 = 1,017$. Конкурентоспроможність матеріальних ресурсів Львівського хлібозаводу № 1 після їх раціоналізації становить: $KСП_{1н} = 1,116/1,017 = 1,097$. Отже, приріст конкурентоспроможності лише за цим видом ресурсів становить: $\Delta KСП_1 = KСП_{1н} - KСП_1 = 0,05$.

Аналогічно можна розрахувати конкурентоспроможність оцінюваного підприємства за трудовими ресурсами. У цьому випадку “типовим представником” хлібопекарського підприємства є працівник, що входить до складу його промислово-виробничого персоналу (ПВП). Сформовані параметри оцінювання якості трудових ресурсів наведено в табл. 4. Базою порівняння в цьому випадку будуть середні показники, що характеризують на сьогодні діяльність ПВП у галузі.

Спочатку за наведеними в табл. 4 даними та з використанням формули (3) розраховано індекс якості трудових ресурсів Львівського хлібозаводу № 1 на поточний момент:

$$I_{я2} = \frac{7}{9} \cdot 0,2 + \frac{7}{6} \cdot 0,05 + \frac{30000}{33033} \cdot 0,25 + \frac{7}{8} \cdot 0,15 + \frac{9}{9} \cdot 0,2 + \frac{6,5}{7} \cdot 0,15 = 0,911.$$

Індекс ціни для трудових ресурсів визначимо як відношення середньої заробітної плати на підприємстві до середньої заробітної плати в галузі (за даними на середину 2012 р.):

$$I_{ц2} = 1871,58/2365,0 = 0,790.$$

Конкурентоспроможність підприємства за трудовими ресурсами на поточний момент становить:

$$KСП_2 = 0,911/0,79 = 1,153.$$

**Оцінка параметрів якості трудових ресурсів Львівського хлібозаводу № 1
(до і після раціоналізації)**

Параметри якості	Характер параметра (стимулятор (+)/дестимулятор (-))	Значення показників для			Вагомість показника
		бази порівняння (середньогалузеві показники)	Львівського хлібозаводу № 1		
			на поточний момент	після раціоналізації ресурсу	
Професійна компетентність, балів	+	9	7	8	0,2
Досвід роботи, років	+	6	7	7	0,05
Продуктивність праці, грн./особу	+	33033	30000	33040	0,25
Стан дисципліни, балів	+	8	7	8	0,15
Рівень використання фонду робочого часу, балів	+	9	9	10	0,2
Якісна відповідність працівників вимогам виробництва та зайнятим посадам (виконуваним роботам), балів	+	7	6,5	7,5	0,15
Індекс якості трудових ресурсів (Ія ₂)	--	1	0,911	1,019	--

Загалом щодо використання і конкурентоспроможності трудових ресурсів на хлібопекарських підприємствах Львівщини можна зробити такі висновки. Як і з матеріальними ресурсами, рівень показника конкурентоспроможності трудових ресурсів такий високий не завдяки їх високій якості, а за рахунок порівняно низької заробітної плати. Тому заходами з раціоналізації використання ресурсу може бути: додаткове (як на підприємстві, так і за його межами) навчання працівників, що має підвищити їх кваліфікацію і, відповідно, продуктивність праці, а також проведення оптимальних переведень представників ПВП між підрозділами (цехами, відділами) і просування працівників по службі, що дасть змогу забезпечити якісну відповідність працівників вимогам виробництва та зайнятим посадам (виконуваним роботам).

Після впровадження раціоналізації використання цього ресурсу очікується позитивна зміна показників і відповідно очікуване значення індексу якості для випадку Львівського хлібозаводу № 1 становитиме:

$$I_{я_{2н}} = \frac{8}{9} \cdot 0,2 + \frac{7}{6} \cdot 0,05 + \frac{33040}{33033} \cdot 0,25 + \frac{8}{8} \cdot 0,15 + \frac{10}{9} \cdot 0,2 + \frac{7,5}{7} \cdot 0,15 = 1,019.$$

Новий індекс ціни для цього виду ресурсу в результаті проведених змін може досягти значення $I_{ц_{2н}} = 2000/2365 = 0,845$. Певне (незначне) підвищення рівня цього показника пов'язане зі збільшенням середньої заробітної плати по підприємству, оскільки кваліфікованіші працівники потребуватимуть вищої оплати праці. Нова конкурентоспроможність підприємства за трудовими ресурсами становитиме: $КСП_{2н} = 1,019/0,845 = 1,206$. Отже, приріст конкурентоспроможності за цим видом ресурсів становить: $\Delta КСП_2 = КСП_{2н} - КСП_2 = 0,053$.

Вищенаведені розрахунки дають змогу оцінити загальну конкурентоспроможність Львівського хлібозаводу № 1 за обома видами ресурсів (матеріальними і трудовими).

Так, загальна конкурентоспроможність підприємства до впровадження раціоналізації використання ресурсів становить: $КСП = \sqrt{1,047 \cdot 1,153} = 1,099$, а після такої раціоналізації – $КСП_{п} = \sqrt{1,097 \cdot 1,206} = 1,15$.

Таблиця 5

Оцінка параметрів якості трудових ресурсів Львівського хлібозаводу № 1

Показник	Значення показників		Відхилення	
	поточні	після раціоналізації	абсолютне	відносне, %
Індекс якості матеріальних ресурсів (тут – борошна)	0,975	1,116	+0,141	+ 14,46
Індекс ціни матеріальних ресурсів (борошна)	0,931	1,017	+0,086	+9,24
Конкурентоспроможність підприємства за матеріальними ресурсами	1,047	1,097	+0,050	+4,78
Індекс якості трудових ресурсів	0,911	1,019	+0,108	+11,86
Індекс ціни трудових ресурсів	0,79	0,845	+0,055	+4,35
Конкурентоспроможність підприємства за трудовими ресурсами	1,153	1,206	+0,053	+4,60
Загальна конкурентоспроможність підприємства (за матеріальними і трудовими ресурсами)	1,099	1,15	+0,051	+4,46

У табл. 5 зведено результати комплексних змін у раціональному використанні окремих видів ресурсів на Львівському хлібозаводі № 1, чому відповідає певне підвищення рівня конкурентоспроможності аналізованого підприємства. Так, конкурентоспроможність матеріальних ресурсів підприємства може зрости на 4,78 %, трудових ресурсів – на 4,60 %, а загальна конкурентоспроможність (за обома видами ресурсів) – на 4,46 %. Отже, очевидним стає такий висновок: за умови раціонального використання ресурсів можна добитися підвищення конкурентоспроможності, і в такому разі вже за рахунок кращої якості, а не нижчої ціни.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, можна запропонувати такі шляхи раціоналізації ресурсів з урахуванням впливу цього процесу на рівень конкурентоспроможності підприємства:

1) повна заміна ресурсу на якісніший за одним або сукупністю параметрів, за умови збереження цим ресурсом конкурентної переваги за ціново-якісними параметрами (КСП>1);

2) пошук можливостей економії ресурсу за умови збереження прийняттого для споживача рівня якості продукції, яка буде виготовлена з цього ресурсу;

3) зміна технології використання ресурсу, яка зумовить перехід до варіанта (1) або (2).

Підсумовуючи, зазначимо, що раціональне й ощадливе використання ресурсів є одним із дієвих заходів підвищення конкурентоспроможності хлібопекарської промисловості. Пропонуємо такі основні способи раціоналізації використання ресурсів на підприємствах хлібопекарської галузі:

– використовувати якісні ресурси, придбані за прийнятною ціною;
– удосконалювати технічну базу, транспортування і зберігання сировини;
– проводити механізацію трудомістких процесів (у виробництві та транспортуванні хлібобулочних виробів);

– застосовувати ресурсощадні технології;

– виконувати економічну оцінку результатів раціонального використання ресурсів на підприємстві за впровадженими комплексами заходів із раціоналізації для окремих видів ресурсів;

– визначати конкретний внесок у загальний результат раціонального використання ресурсів окремих підрозділів (цехів, відділів) підприємства та працівників;

– постійно зацікавлювати працівників підприємства у постійному пошуку та реалізації заходів із раціонального використання ресурсів на всіх етапах життєвого циклу хлібопекарської продукції, створюючи ефективну систему економічних санкцій та заохочень, сформувати стійку мотивацію працівників до раціонального використання ресурсів.

Подальший розвиток проблеми підвищення конкурентоспроможності вітчизняних хлібопекарських підприємств на основі раціоналізації використання ресурсів можливий за таким напрямом, як визначення методів раціоналізації використання основних видів ресурсів цих підприємств і застосування отриманих результатів у прийнятті відповідних управлінських рішень.

1. Про затвердження галузевої програми розвитку хлібопекарської галузі на період до 2015 року // Наказ Міністерства аграрної політики України № 164 від 20.03.2008 (із змінами і доп.). 2. Єрмаков О. Ю. Напрямок та ефективність підприємств хлібопродуктового комплексу / О. Ю. Єрмаков, В. О. Герасіна // Економіка АПК. – 2006. – № 7. – С. 86–90. 3. Азоев Г.Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г.Л. Азоев, А.П. Челенков // Национальный фонд подготовки финансовых и управленческих кадров; Государственный университет управления. – М.: ОАО “Типография “НОВОСТИ”, 2000. – С. 123–156. 4. Амосов А. О стратегии развития аграрной сферы / А. Амосов // Экономист. – 2008. – № 9. – С. 48–53. 5. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р. А. Фатхутдинов. – М.: ИНФРА-М., 2000. – 233 с. 6. Петруха С. Методологічні засади аналізу фінансового стану хлібопекарської підгалузі харчової промисловості України / С. Петруха, М. Колотуша // Економист. – 2007. – № 5. – С. 15–27. 7. Баранівська Л. Особливості оцінки матеріальних запасів на підприємствах хлібопекарської галузі / Л. Баранівська // Економист. – 2006. – № 4. – С. 44–46. 8. Внутрифирменное управление материальными ресурсами / под ред. М.А. Матушкина. – Саратов: Изд. центр. Саратов. гос. соц.-экон. ун-та, 2000. – 376 с. 9. Скоков С.А. Эколого-экономическое регулирование процессов ресурсосбережения / С. А. Скоков : дис... канд. экон. наук: 08.08.01. – Сумы : СумГУ, 2002. – 190 с. 10. Нечаюк Л.І. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент / Л. І. Нечаюк, Н. О. Телеш : [навч. посіб.]. – К.: ЦУЛ, 2003. – 348 с. 11. Гупанова Ю. Організаційно-економічний механізм управління якістю продукції хлібопекарської промисловості / Ю. Гупанова // Харчова промисловість. – 2006. – № 8. – С. 56–60. 12. Планування діяльності підприємства: [навч. посіб.] / Л. П. Батенко, М. А. Белов, Н. М. Євдокимова та ін.; ред. В. Є. Москалюк. — К.: КНЕУ, 2005. — С. 18. 13. Підсумки роботи підприємств хлібопекарської галузі Об'єднання “Укрхлібпром”: Річний звіт – 2011: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrhlbprom.org.ua/ua/novini/ricnij_zvit_2011.html.